

DOMOLJUBJE IN MILICA OZIROMA POLICIJA V OBDOBJU OSAMOSVOJITVENIH PROCESOV

PATRIOTISM AND THE MILITIA/POLICE IN THE PERIOD OF INDEPENDENCE PROCESSES

Professional article

Povzetek V prispevku je opredeljeno domoljubje kot posebno čustvo oziroma vrednota, ki se vedno povezuje s konkretno družbo, narodom, prostorom oziroma domovino, ki naj bi oblikovala odgovornega, uglednega, strpnega in aktivnega državljana, ki se bo zavzemal za demokratična načela in spoštovanje temeljnih človekovih vrednot. Domoljubje je javna in družbeno pomembna vrednota, ki bi jo morali razvijati na vseh ravneh, predvsem v nekaterih javnih službah in pri subjektih, ki zagotavljajo nacionalno varnost, kamor sodi tudi policija. Zato sta v nadaljevanju obravnavana domoljubje in koncept splošnega ljudskega odpora ter družbene samozaščite, ki je temeljil na vrednotah slovenskega naroda, na domoljubju in vsesplošnem ljudskem odporu zoper vsakogar, ki bi posegal v samobitnost slovenskega naroda, njegovo identiteto in vrednote.

Prispevek predstavlja ugotovitve analize, ki potrjujejo visoko stopnjo domoljubja v policiji oziroma milici od leta 1980 naprej in v času osamosvojitvenih procesov Republike Slovenije vse do odhoda zadnjega vojaka Jugoslovanske ljudske armade. V nadaljevanju je predstavljena kritična ocena delovanja policije po osamosvojitveni vojni do danes, nato ugotovitev, da je slovenska milica oziroma policija v obdobju osamosvojitvenih procesov imela velik ugled ter dokazovala visoko profesionalnost in lojalnost do slovenskega naroda ter domoljubje do svoje domovine, kar se kaže z njeno javno podobo in odnosom do spomina ter vrednotenjem pomembnih dogodkov iz naše preteklosti in novejši zgodovine.

Ključne besede *Domoljubje, milica, policija, osamosvojitveni procesi.*

Abstract The paper defined patriotism as a specific emotion or value, which is always tied to a particular society, nation and place and home, which is to establish a responsible, prominent, tolerant and active citizens, which he was committed to democratic principles and respect for basic human values. Patriotism is a public and

socially important values that should be nurtured at all levels, especially in some public services and the operators to ensure national security in the Republic of Slovenia, including the police. It is considered 'the general concept of patriotism and popular resistance and social self, which was based on the values of Slovenian nation, and all the patriotism general popular resistance against anyone who would interfere with the sovereignty of the Slovenian nation, its identity and values.

The paper deals with analysis of findings, which confirm a high degree of patriotism in the police and militia from 1980 onwards and at the time of the Republic of Slovenia's independence process, until the departure of the last soldier of the Yugoslav People's Army of the Republic of Slovenia. The following is a critical assessment of the functioning of the police after the independence war to date. There follows an assessment that the Slovenian militia or police at the time of Slovenia's independence process enjoyed a good reputation and demonstrating a high professionalism and loyalty to the Slovenian nation and patriotism to their homeland, which today features through its public image and relationship to memory and evaluation of key events in our past and recent history.

Key words *Patriotism, militia, police, Independence processes.*

Uvod O domoljubju je težko govoriti, če zanemarimo ali celo zavestno spregledamo preteklost. Domoljubje je posebno čustvo oziroma vrednota, je ljubezen do domovine. Domoljubja in ljubezni do domovine ne moremo enačiti z ljubeznijo do države ali ljubeznijo do naroda. Domovina ni zamejena z državnimi mejami niti opredeljena z narod(nost)nimi določitvami. Država je sredstvo za dobro življenje ljudi z različnimi domovinami. Domovina je primarno identitetno določujoča (Žalec, 2006, str. 78).

Vsi moramo živeti in soditi iz naših posameznih dediščin, medtem ko ostajamo odprti za poglede in zunanje kritike. In prav zato je najboljša oblika domoljubja – lojalnost najboljšemu v tradicijah, ki smo jih podedovali – nepogrešljiva. Na kratko, ni nam treba izbirati med domoljubjem in univerzalizmom; kritična inteligenca in lojalnost tistemu, kar je najboljše v naši tradiciji, z našo narodno in etnično tradicijo vred, sta medsebojno odvisni (Putnam, 2002, str. 96–97).

Domovina je tam, kjer so ljudje srečni in zadovoljni. Tako kot narod tudi domovina ne more biti vrednota sama zase, vredna je le toliko, kolikor lahko osreči svoje državljane in tiste, ki ji pripadajo. Domovina, ki osrečuje in nagrajuje le poslušne in lojalne, tiste, ki živijo na njenih tleh od nekdanj, ki so polni denarja, je lahko vrednota le za nekatere in težko za vse (Vodopivec, 2006, str. 39).

Domovina in narod nista le vrednoti, temveč tudi temeljita na spoštovanju osnovnih človekovih vrednot in demokratičnih načel oziroma načel pravne in socialne države. Domoljubje je vedno povezano s konkretno družbo, narod in prostor s svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi, družba oziroma domovina pa naj bi oblikovala odgovornega,

uglednega, strpnega in dejavnega državljana, ki se bo zavzemal za demokratična načela in spoštovanje temeljnih človekovih vrednot.

V domoljubni družbi se lahko opiramo na druge ljudi, lahko jim zaupamo, ker vemo, da so domoljubni. Tako je zelo pomembno zaupanje za normalno in učinkovito delovanje mnogih stvari v vsaki demokratični družbi. Če takega zaupanja ni, je prostor odprt za manipulacije s čustvi ljudi, za nepotrebno in drago politizacijo različnih vprašanj. Občutek skupne identitete, pripadnosti določeni skupini, občutek, da so drugi ljudje del nas, nam pomaga, da ohranimo odnos zaupanja, medsebojnega zaupanja in solidarnosti, ki je državljanom potreben (Kymlicka, 1999, str. 27).

Moderne družbe so odvisne od spontane podpore svojih članov, ki se morajo zavedati, da je družba skupen podvig in da se svetovljanstvo in domoljubje ne izključujeta. Ni demokracije brez domoljubja. Domoljubje je tudi temeljna komponenta pozitivne samopodobe. Demokracija, osebna rast in pozitivna samopodoba so vrednote, ki imajo najvišje mesto na lestvici moralnih vrednot in so tesno povezane. Domoljubje je kot temelj za njihovo uresničitev, torej javno in družbeno pomembna vrednota in bi jo zato morali razvijati tudi v javni morali oziroma etiki (Žalec, 2006, str. 79) oziroma na vseh ravneh, zlasti pa v nekaterih javnih službah in pri subjektih, ki zagotavljajo nacionalno varnost. V okviru tega ima posebno vlogo in mesto tudi milica oziroma policija. Zato v nadaljevanju, ob splošnem pojmovanju domoljubja, obravnavamo mesto in vlogo milice oziroma policije v konceptu splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite v povezavi z domoljubjem ter domoljubje v milici oziroma policiji v obdobju osamosvojitvenih procesov Republike Slovenije do danes.

1 SPLOŠNO O DOMOLJUBJU

Že v uvodu smo omenili, da je o domoljubju težko govoriti, če pri tem zanemarimo ali celo zavestno spregledamo preteklost. Ni treba iti predaleč nazaj, da osmislimo domoljubje Slovencev, ob tem, da vemo, da so se za svojo identiteto in domoljubje borili od svojega nastanka naprej, seveda v začetku manj uspešno in prepoznavno, kot smo lahko to osmislili v novejši zgodovini.

Domoljubje Slovencev je še bolj prepoznavno, če se zavedamo, da ljubezni do domovine in domoljubja ne moremo primerjati z ljubeznijo do države ali ljubeznijo do naroda. Tudi v nekdanji skupni državi Jugoslaviji smo izražali ljubezen do države in vseh narodov v njej, bližji pa so nam bili domovina Slovenija, slovenski narod, narodnostne vrednote (vrednote slovenskega naroda), lastna identiteta, ki je bila povezana z identiteto slovenskega naroda in domoljubjem Slovencev. Smo moderna družba, ki je odvisna od spontane podpore svojih članov, ki se zavedajo, da je podvig skupen in da se svetovljanstvo in domoljubje ne izključujeta.

Pravzaprav nismo imeli druge možnosti, kot da smo bili odprti domoljubi in svetovljani ter da smo se v nekdanji Jugoslaviji borili proti neodprtim oblikam domoljubja. To nas je pripeljalo do tega, da smo identiteto slovenskega naroda izrazili s

samostojno Republiko Slovenijo, svoje odprto domoljubje in svetovljanstvo pa smo dosegli z vključitvijo v svojo novo širšo družino oziroma domovino Evropsko unijo. Takšno odprto domoljubje in svetovljanstvo pričakujemo tudi od tistih, ki se želijo vključiti v Evropsko unijo, predvsem, če so to naši sosedi.

2 KONCEPT SPLOŠNEGA LJUDSKEGA ODPORA IN DRUŽBENE SAMOZAŠČITE TER DOMOLJUBJE

V domoljubni družbi se lahko opiramo na druge ljudi, lahko jim zaupamo. Tako je zaupanje za normalno in učinkovito delovanje v vsaki demokratični družbi zelo pomembno. V vsaki moderni družbi pa je pomembno tudi delovanje obrambno-varnostnega sistema in zaupanje vanj. Slovenski narod je na tem področju imel izjemno izkušnjo v narodnoosvobodilnem boju med drugo svetovno vojno s konceptom Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Zato je razumljivo, da smo v Republiki Sloveniji ta koncept zelo dobro poznali, saj je bil izhod v sili, ko je v najtežjem času, na začetku druge svetovne vojne, odpovedal obrambno-varnostni sistem nekdanje Jugoslavije. To je bila izjemna izkušnja, ki so se je zavedali vsi Slovenci domoljubi in so se po prepričanju mnogih trdno odločili, da bodo podoben koncept delovanja razvili tudi pri konceptu obrambno-varnostnega sistema Republike Slovenije. Tako smo v Sloveniji razvijali koncept splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Ob tem smo v obdobju od leta 1980 naprej do najvišje mogoče stopnje razvili koncept in delovanje narodne zaščite v vseh celicah slovenske družbe. Temeljlil je na vrednotah slovenskega naroda, na domoljubju in vsesplošnem ljudskem odporu zoper vsakogar, ki bi posegal v samobitnost slovenskega naroda, njegovo identiteto in vrednote oziroma v tisto, kar slovensko domovino in njene ljudi dela srečne in zadovoljne, saj lahko uresničujemo osnovne človeške vrednote in demokratična načela oziroma načela pravne in socialne države.

3 DOMOLJUBJE V POLICIJI OZIROMA MILICI V OBDOBJU OSAMOSVOJITVENIH PROCESOV REPUBLIKE SLOVENIJE

Sistem, ki je vseboval domoljubje pripadnikov milice oziroma spoštovanje in zagotavljanje osnovnih človeških vrednot in demokratičnih načel oziroma načel pravne in socialne države, je bil učinkovit in izjemen, saj so miličniki narodno zaščito kot najširšo organizirano obliko samozaščitnega delovanja, ki je bila formalnopravno urejena po letu 1980, sprejeli za svojo in začeli usposabljeni vse strukture narodne zaščite, tako da so ob osamosvojitveni vojni imeli vsi dovolj obrambno-varnostnega znanja in izkušenj. V zveznih organih so narodno zaščito obravnavali kot slovensko posebnost, ostalo še iz časov druge svetovne vojne, čeprav je niso dobro razumeli niti v organizacijskem niti vsebinskem pomenu.

Zvezni organi in Jugoslovanska ljudska armada so spoznali pomen narodne zaščite, ko so se jim državljani Republike Slovenije, skupaj s slovensko milico in Teritorialno obrambo, zakonito uprli tudi z orožjem in tako v osamosvojitveni vojni pred 18 leti zavarovali interese slovenskega naroda in njegovo identiteto ter se izpostavili in dokazali kot največji domoljubi svoje ožje domovine Republike Slovenije.

Danes marsikdo ne ve, da so bili prav ti predpisi v tistih časih povezani z narodno zaščito, ki je bila temelj za delovanje Manevrške strukture narodne zaščite med osamosvajanjem Republike Slovenije, katere 20-letnico bomo praznovali leta 2010.

Poudariti je treba pritiske Jugoslovanske ljudske armade po širjenju pristojnosti vojakov pri varovanju državne meje iz stometrskega pasu v kilometrski mejni pas, poudarjanje pomembnosti zvezne zakonodaje na področju javne varnosti in zahtevo, da je treba uniforme milice v vsej državi urediti tako, da nihče ne bo opazil, da je miličnik prestopil republiško mejo. Pojavi se še zahteva po uvedbi enotnega informacijskega sistema organov za notranje zadeve v okviru Zveznega sekretariata za notranje zadeve ter dejstvo, da se je milica uprla tudi izvajanju nekaterih nalog, ki jih je določala služba državne varnosti, ki je bila vodena iz Beograda.

Milica je že leta 1989 začela pripravljati celovit sistem varovanja državne meje, po preprečenem mitingu oziroma uspešno opravljeni akciji Sever pa je bila to njena prednostna naloga. Že aprila 1990 je bil pripravljen prvi predlog varovanja državne meje, ki je imel štiri različice. Različica D je določala tudi varovanje državne meje z Republiko Hrvaško z več kot 600 miličniki in mejnimi prehodi, ki jih imamo tudi danes. Milica tega ni počela zaradi pripadnosti državi in širši domovini, temveč zaradi pripadnosti Republiki Sloveniji, slovenskemu narodu in njegovi identiteti ter zaradi svoje pripadnosti službi, ki je delovala po načelu pravne države, oziroma zaradi lastne identitete, ki je bila povezana z identiteto slovenskega naroda oziroma domoljubjem Slovencev.

Vse navedeno se je dogajalo še pred prvimi parlamentarnimi volitvami leta 1990, zato ni prav, da nekateri pozabljajo, da je bila milica v tistem času visoko profesionalna in na strani slovenskega naroda ter je spoštovala načelo zakonitosti in načela pravne države. Bila je zelo enotna in psihično, strokovno ter organizacijsko pripravljena na izvajanje najzahtevnejših nalog. Imela je izjemno podporo ljudi, saj je imela velik ugled ter dokazovala visoko profesionalnost in lojalnost do slovenskega naroda ter domoljubje do ožje domovine Slovenije, prav tako se ni podrejala vsakdanji, takrat še nestranski politiki.

Da milica ni bila v službi nekdanje Jugoslavije in njene Komunistične partije, temveč v službi svojega naroda oziroma ožje domovine Slovenije, kaže tudi akcija Sever, ki ni bila klasična akcija, temveč je ena od pomembnih sestavin osamosvojitvenih procesov in domoljubnega odnosa do svoje domovine. Njen pomen je bil precej širši kot le preprečitev »mitinga resnice«, saj so v milici in drugih operativnih službah organov za notranje zadeve vse leto potekale različne koordinacije in usklajevanja

ter priprave na mobilizacijo aktivnega in rezervnega sestava milice ter tehničnih sredstev, pri čemer je sodelovalo 6472 miličnikov in drugih (Čas, 1999, str. 27).

Tako je v akciji Sever za preprečitev napovedanega »mitinga resnice« v Ljubljani 1. decembra 1989 sodelovalo:

- 1391 miličnikov, in sicer 723 aktivnih in 668 rezervnih miličnikov,
- 300 miličnikov iz Zaščitne enote milice,
- 2366 miličnikov iz postaj milice in njihovih oddelkov,
- 1400 je bilo vpoklicanih rezervnih miličnikov,

Akcija Sever ni bila ne začetek ne konec dogajanj, saj so se nekateri procesi in dogodki nenehno stopnjevali in zaostrovali, kar je vplivalo na odpiranje novih akcij vse do osamosvojitvene vojne, v kateri sta slovenska milica oziroma policija in slovenska Teritorialna obramba opravili zgodovinsko nalogo, ko sta zadali hud udarec in poraz Jugoslovanski ljudski armadi. Zato lahko ravnanje Teritorialne obrambe in milice upravičeno uvrstimo v zgodovino slovenskega naroda. Vse, ki so pri teh procesih sodelovali, lahko označimo kot slovenske domoljube oziroma tiste, ki so svojo osebno rast in pozitivno samopodobo kot vrednoto našli na lestvici moralnih in drugih vrednot, ki so tesno povezane z vrednotami domoljubja in identiteto slovenstva.

V to kategorijo moramo uvrstiti takratno milico in njene pripadnike, ki so bili po vseh merilih, ocenah in mnenjih pravi domoljubi in so se identificirali s tistimi, ki ne le spoštujejo, temveč tudi zagotavljajo osnovne človekove vrednote in demokratična načela oziroma načela pravne in socialne države. In tudi zato, ker v tistem prelomnem času niso slepo »služili le državi«, temveč predvsem širšim interesom, ki so bili povezani z domoljubjem in željo po samostojni slovenski državi.

Zato je beseda Sever v tistih časih kazala na odpor slovenske milice do nekaterih rešitev, ki sta jih ponujala Zvezni sekretariat za notranje zadeve in Jugoslovanska ljudska obramba. In prav zato beseda Sever ni le sinonim za delovanje slovenske milice v obdobju preprečitve mitinga v Sloveniji, temveč za delovanje slovenske milice v obdobju vseh procesov, ki so prispevali k poznejši osamosvojitvi Slovenije, vključno z osamosvojitveno vojno in odhodom zadnjega vojaka Jugoslovanske ljudske armade iz Republike Slovenije.

4 DOMOLJUBE V POLICIJI PO OSAMOSVOJITVENIH PROCESIH

To obdobje v milici oziroma policiji moramo takoj označiti kot obdobje po osamosvojitveni vojni in odhodu zadnjega vojaka Jugoslovanske ljudske armade iz Republike Slovenije do danes. Za policijo, prej milico, ni več tako povezano z nekaterimi osnovnimi načeli, ki so veljala v času, ki smo ga s posebnim občutjem opisali v zvezi z domoljubjem v milici. Začelo se je obdobje, ko je bilo treba biti v službi države. Že ob prvih parlamentarnih volitvah in izvolitvi prve vlade se je pokazalo nezaupanje do vodstva takratne milice, pozneje policije. Nove šefe policije

in njihove podrejene se je postavljalo po merilih, ki so bili milici in policiji tuji ter nepoznani ne le v Sloveniji, temveč tudi v svetu. Tako se je nadaljevalo tudi ob imenovanju novih vlad Republike Slovenije in se dogaja še danes.

S takšnimi odločitvami so se policisti in aktualno vodstvo policije do zdaj in tudi v obdobju osamosvojitvenih procesov sprijaznili zaradi domoljubja do Slovenije, saj je jasno, da ljubezni do domovine in domoljubja ne moremo enačiti z ljubeznijo do države.

Danes bi vsi, ki so bili s takratno odločitvijo in poznejšimi odločitvami nezadovoljni in prizadeti, rekli, da smo delali v interesu slovenskega naroda, bili domoljubi, da nas ni zmotilo neposredno vodenje nekaterih visokih policijskih vodij, ki so se nenadoma pojavili zelo visoko v vodstveni strukturi policije, saj smo zaupali v profesionalnost takratnih miličnikov in policistov, ki se nikoli niso odrekli svoji domovini in načelom profesionalnega dela. Policisti so v tistem času in še kar nekaj časa živeli in delovali kot domoljubi, pripadniki svoje nove domovine Slovenije.

5 DOMOLJUBJE IN POLICIJA DANES

O policiji in domoljubju v preteklem obdobju je težko govoriti bolj natančno. Policija se ne more primerjati z delovanjem milice oziroma policije. Policisti so v tem obdobju postali javni uslužbenci oziroma državni uradniki. Takratna oblast je želela, da so policisti predvsem javni uslužbenci in ne več tisti, ki so bili vedno v pripravljenosti reševati različne varnostne probleme. To so počeli v skladu s stroko in profesionalnim odnosom zaradi svoje pripadnosti službi, ki je delovala po načelu pravne države oziroma zaradi lastne identitete, ki je bila povezana z identiteto slovenskega naroda in domoljubjem Slovencev.

Slovenska policija se zaveda pomena domoljubja kot čustva in vrednote, kar je milica oziroma policija dokazala v obdobju osamosvojitvenih procesov Republike Slovenije pred letom 1989 in do leta 1991, ki je doseglo vrhunec z oboroženim odporom takratne milice oziroma policije in Teritorialne obrambe proti zvezni oblasti oziroma njeni oboroženi sili Jugoslovanski ljudski armadi.

Danes policisti kažejo svoj odnos do slovenskega naroda in domoljubje predvsem:

- z ohranjanjem spomina na pomembne dosežke slovenskega naroda in predstavitev vloge milice pri ključnih dogodkih zadnjih desetletij prejšnjega tisočletja,
- z izobraževanjem kandidatov za policiste in vključevanjem teh tem v vsakoletne oblike izpopolnjevanj in usposabljanj za vse policiste,
- s povezovanjem z društvi in združenji (Združenje Sever, Policijska veteranska društva Sever),
- s sodelovanjem v različnih projektih (priprava in izvedba seminarjev na temo Osamosvojitve Republike Slovenije, seminarji Republika Slovenija in evroatlantske integracije itn.).

Sklep Slovenska milica oziroma policija je v opisanih časih uživala velik ugled ter dokazovala visoko profesionalnost in lojalnost do slovenskega naroda ter domoljubje do ožje domovine Republike Slovenije, kar se danes kaže v njeni javni podobi in izobraževalnem sistemu ter njenim odnosom do preteklega spomina in vrednotenjem ključnih dogodkov iz naše pretekle, polpretekle in novejšje zgodovine Republike Slovenije.

Literatura

1. Bukovnik, A., 2002. *Sever. Zveza policijskih veteranskih društev Sever: Ljubljana.*
2. Čas, T., 1999. *Organiziranost organov za notranje zadeve leta 1989. Varnost.*
3. *Časopis Ministrstva za notranje zadeve – posebna številka. Leto XLVIII.*
4. Kymlicka, W. 1999. *Education for citizenship. The School Field 10 (1/2).*
5. Putnam, H. 2002. *Must We Choose between Patriotism and Universal Reason?. V: Nussbaum 2002.*
6. Vodopivec, P. 2006. *Zgodovina je imanentno državljanski predmet. Državlјanska in domovinska vzgoja: zbornik. Ur. Andreja Barle Lakota, Erika Rustja, Janez Jug.*
7. Žalec, B. 2006. *Pomen domovinske edukacije. Državlјanska in domovinska vzgoja: zbornik. Ur. Andreja Barle Lakota, Erika Rustja, Janez Jug.*